

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA JONLI TABIAT BURCHAGINI TASHKIL ETISHDA KREATIV LOYIHALAR

Yaylovboyeva Maftuna Lochinbek qizi

Kalit so'zlar: *tabiat burchagi, boshlang'ich ta'lim, ekologik tarbiya, kompetensiyalar, kuzatuv, o'quvchi faolligi, metodika, amaliy ko'nikma, innovatsion yondashuv.*

Dolzarbliqi. Atrof-muhitning yomonlashuvi va ekologik muammolarning global xarakter kasb etishi hozirgi zamonning eng dolzarb masalalaridan biridir. Shu sababli yosh avlodni ekologik ong va madaniyatga ega qilib tarbiyalash, ularni tabiatni asrashga yo'naltirish davlatlar uchun ustuvor vazifa hisoblanadi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarda tabiatga bo'lgan qiziqish va ekologik kompetensiyalarni shakllantirish kelajak uchun mustahkam poydevor yaratadi. Tabiat burchagi — boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mo'ljallangan o'quv-mashg'ulot muhiti bo'lib, unda o'quvchilar tabiat hodisalarini kuzatish, o'rganish va amaliy faoliyatda qatnashish orqali ekologik bilim va ko'nikmalarini mustahkamlash imkoniga ega bo'ladi. Bunday faoliyat tabiiy fanlarga bo'lgan qiziqishni oshirish bilan birga, ijtimoiy va ilmiy-amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Maqsad. Tadqiqotning maqsadi boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiatga bo'lgan qiziqish va kompetensiyalarni shakllantirishda tabiat burchagi, xususan kreativ loyihalar asosida tashkil etilgan tabiat burchagining samaradorligini aniqlash va ilmiy asoslashdan iborat.

Adabiyotlar tahlili. Mavzuga oid adabiyotlar bir necha yo'nalishda ko'rib chiqildi: tabiiy fanlar ta'limida interaktiv metodlar va amaliy tajribalar orqali bilimlarni mustahkamlash [1]; kreativ ta'lim orqali o'quvchilarning o'zini ifoda etish va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirish [2]; ekologik muammolarni hal qilishda kreativ yondashuvlar [3]; o'quvchilarning tabiatni o'rganish jarayonidagi amaliy faoliyati [4]; san'at orqali tabiatni o'rganish va ijodkorlikni rivojlantirish [5]. Metodik manbalarda tabiat burchagini tashkil etish usullari, ekologik tarbiyaning afzalliklari, interaktiv metodlar, STEAM yondashuvi, loyiha asosida o'qitish imkoniyatlari hamda o'quvchilarning mustaqil izlanishlariga asoslangan kreativ loyihalarni tashkil etish uslublari yoritilgan [6–10].

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot quyidagi yo'nalishlarni qamrab oldi: boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv jarayonidagi tabiiy-ilmiy yo'nalishdagi faoliyati; tabiat burchagi orqali ekologik, ijtimoiy va ilmiy kompetensiyalarni shakllantirish jarayoni; tabiat burchagidan

foydalanish orqali tabiatga qiziqishni oshirish va zarur kompetensiyalarni shakllantirish yo'llarini aniqlash hamda ilmiy asoslash.

Kreativ yondashuvlar. Kreativ yondashuvlar jumlasiga quyidagilar kiradi: o'quvchilar bilan birgalikda o'simlik va hayvonlarga mo'ljallangan mini-ekotizimlar yaratish, parvarish jadvallarini tuzish, kuzatishlarni kundalikda qayd etish, rasmlar va interaktiv plakatlar orqali o'z fikrini ifoda etish hamda mavzuga oid kichik loyihalar tayyorlash. Bu orqali o'quvchilar jonli tabiatni bevosita kuzatish, unga g'amxo'rlik qilish va ekologik muammolar haqida o'ylash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Tahlil va natijalar. Faol ishtirok etgan o'quvchilarda tabiatga bo'lgan qiziqish sezilarli darajada oshgani kuzatildi: ular o'simlik va hayvonlar haqida ko'proq savol berishga, mustaqil ravishda ma'lumot qidirishga intildi. Tabiat burchagida kamroq faol bo'lgan o'quvchilarda esa qiziqish pastroq bo'lib, ular tabiiy obyektlarga nisbatan passivroq munosabatda bo'ldi. Kompetensiyalar nuqtai nazaridan faol qatnashgan o'quvchilarda atrof-muhitni asrash, o'simliklarni parvarish qilish va tabiatga g'amxo'rlik qilish tushunchalari mustahkamlandi, ular maktab va oilada ekologik odatlarni amalga oshirishga intildi. Jamoaviy faoliyat jarayonida bolalar o'zaro yordam ko'rsatish, hamkorlik qilish va mas'uliyatni bo'lishish ko'nikmalarini rivojlantirdi; oddiy tajriba va kuzatuvlar orqali esa tahlil qilish va natijalarini ifodalash qobiliyatlari kuchaydi. Ota-onalar va o'qituvchilar tabiat burchagidagi faoliyat bolalarning faolligini, mustaqil fikrlashini va javobgarlik hissini rivojlantirayotganini ijobiy baholadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, an'anaviy uslublarga nisbatan kreativ loyihalar asosida tashkil etilgan tabiat burchagi o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirib, ularning mustaqil fikrlashi va amaliy ko'nikmalarini shakllantirishda samaraliroqdir.

Xulosa. Tabiat burchagi boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiatga qiziqish hamda ekologik, ijtimoiy va ilmiy-amaliy kompetensiyalarni shakllantirishda samarali pedagogik vosita hisoblanadi. U bilimlarni mustahkamlash bilan birga, bolalarda tabiatga mas'uliyatli munosabat, mehr-shafqat va g'amxo'rlik kabi ijtimoiy qadriyatlarni shakllantiradi. Shu boisdan boshlang'ich sinfda jonli tabiat burchagini tashkil etishda zamonaviy, kreativ va bolalarning yoshiga mos yondashuvlarni tatbiq etish dolzarb vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xolmatova R. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlar ta'limi. T., 2020. B. 89.
2. Karimova M. Kreativ ta'lim metodlari. 2019. K. 101.
3. Murodov A. Ekologik ta'lim va uning ahamiyati. Toshkent, 2021. C. 78.
4. Tursunov U. Jonli tabiat burchagida o'quvchilarning amaliy faoliyatlari. Farg'ona, 2022. F. 67.

5. Qodirova D. San'at va tabiat: Boshlang'ich ta'limda ijodkorlik. San'at va Madaniyat, 2020. N. 70.
6. Yoqubov G'., Umarova R. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasi. Toshkent: O'zbekiston pedagogika akademiyasi, 2015. B. 74.
7. Rasulova N. Kichik yoshdagi bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirish. Toshkent: Ilm-fan, 2018. A. 44.
8. Boshlang'ich ta'limda innovatsion texnologiyalar (to'plam maqolalari). Toshkent: Pedagogika va psixologiya, 2020. E. 77.
9. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar (uslubiy qo'llanma). Toshkent: Fan va ta'lim, 2019. U. 37.
10. Skvortsov V. Ya. O'quvchilar bilan tadqiqot ishlarini tashkil etish. Moskva: Prosveshchenie, 2017. C. 97.